© PATRICK DIELEMAN

GOED BEGONNEN IS HALF GEWONNEN

Op de proeftuin voor aardbeien en houtig kleinfruit (pcfruit-pah) wordt al enkele decennia onderzoek gedaan naar de 'praktijk'-gebruikswaarde van rassen en teelttechnieken in de herfstframbozenteelt. – *Alexander Kerbusch, pcfruit*

Dankzij hun 'doordragende' karakter hebben herfstframbozen een duidelijk voordeel tegenover zomerframbozen, voor wat hun kostprijs betreft. Een herfstframbozenplant heeft een zeer korte jeugdfase en zorgt vanaf het jaar van aanplant al voor productie. Zomerframbozen kunnen pas in het tweede jaar in productie worden genomen. Verder hebben herfstframbozen als groot voordeel dat door gebruik te maken van verschillende teeltechnieken een vrij kostenefficiënte oogstspreiding gerealiseerd kan worden zonder (of door beperkt) gebruik te maken van gekoelde planten.
Het onderzoek heeft vooral als doel grip te krijgen op de bedrijfszekerheid (oogst- en productieplanning) van herfstframboos. Er heerst echter nog onduidelijkheid over de invloed van verschillende teeltmaatregelen op het productieniveau en -tijdstip. Deze onduidelijkheid wordt verder ook nog bemoeilijkt door het snel wisselende rassenassortiment. Ieder ras reageert immers net ietsje anders op de teeltmaatregelen. Wat plantdatum betreft zijn de conclusies over de jaren en de verschillende rassen heen echter opmerkelijk uniform. De plantdatum heeft een zeer sterke invloed op het productieniveau in het jaar van planten.

Achtergrond

Grofweg delen we de frambozen op in 2 groepen volgens het tijdstip waarop ze van nature vruchten produceren, namelijk in herfst- en zomerframbozen. Herfstframbozen produceren op nieuwe scheuten die ontstaan zijn in het voorjaar. De productie op deze scheuten vindt plaats vanaf de late zomer tot de eerste nachtvorst in het najaar. In vele talen spreekt men daarom over remonterende of doordragende frambozen. Deze naam dekt in principe de lading beter, omdat die er de aandacht op vestigt dat de planten voortdurend door produceren. Die eigenschap impliceert dat de plant gedurende

> Het onderzoek wil grip krijgen op de bedrijfszekerheid van herfstframboos.

een zeer lange periode bloemen aanlegt. Het is net die bloemaanleg die voor ons nog heel wat mysteries inhoudt. Bij zomerframbozen is de bloemaanleg duidelijk gescheiden van de productiefase. De bloei-inductie, gevolgd door het aanleggen van de eigenlijke bloemen, vindt plaats in het najaar wanneer de dagen korten, de lichtintensiteit lager wordt en de gemiddelde temperatuur (etmaaltemperatuur) zakt. Herfstframbozen reageren anders op daglengte, etmaaltemperatuur en lichtintensiteit. Over de gevoeligheid van herfstframbozen voor elk van deze parameters is nog te weinig informatie voorhanden, laat staan dat we

Copyright Boerenbond

exacte waarden zouden kennen om deze overgang van de vegetatieve naar de generatieve fase (bloemaanleg) nauwkeurig te sturen. Een bijkomende moeilijkheid is dat de gevoeligheid voor de parameters die de bloemaanleg aansturen ook nog eens beïnvloed worden door het ras.

Invloed van de plantdatum

In 2011 startte de proeftuin voor aardbeien en houtig kleinfruit in opdracht van het NFO-PT een tweejarig onderzoek 'Verduurzaming van een teelt van herfstframbozen met oog voor producent en consument'. Het project beoogde vooral onderzoek naar de teeltmogelijkheden van 4 nieuwe beloftevolle herfstframbozenrassen (Kweli, Kwanza, Amira en Imara). Naast de klassieke beoordelingsparameters productie en vruchtsortering schonk men veel aandacht aan de groeiwijze en teeltmogelijkheden van de nieuwe rassen in vergelijking met 2 referentierassen (Sugana en Polka), die mee in de proef werden opgenomen. Het hoofddoel was zo snel mogelijk een zicht te krijgen op de praktijkgebruikswaarde van deze nieuwe rassen voor teeltbedrijven. Zodoende kunnen telers van herfstframbozen op een gefundeerde manier hun rassen kiezen voor een nieuwe aanplant. Eén onderdeel van deze uitgebreide proef bestond uit een vergelijking tussen 2 verschillende plantdata inzake productieniveau en vruchtsortering. De 6 beproefde rassen werden zowel in 2011 als in 2012 opgeplant op een vroege en late plantdatum onder een plastieken kap. Er kon een vergelijking plaatsvinden tussen rassen met heel uiteenlopende eigenschappen. Voor ieder ras werden het effect van de plantdatum op het productieniveau en andere planteigenschappen duidelijk gekwantificeerd.

In 2011 situeerde de eerste plantdatum zich eind april en de tweede begin juni. Het verschil tussen beide plantdata bedroeg circa 40 dagen. De resultaten die weergegeven worden in figuur 1 spreken voor zich. Later planten leidt tot een sterk gereduceerd productieniveau in het (na-)jaar van aanplant. Dit resultaat maakte dat beide plantdata in 2012 naar voren werden geschoven. De eerste herfstframbozen werden geplant op 5 april, de tweede groep op 25 april. Het verlaten van de plantdatum met slechts 20 dagen (een halvering ten opzichte van het originele proefopzet in 2011) leidde opnieuw tot een negatieve beïnvloeding van het productieniveau (figuur 2).

Na analyse van de resultaten van de 2 proefjaren konden we gerust stellen dat tijdig planten uiterst belangrijk is voor het realiseren van een goed productieniveau in het (na-)jaar van aanplant. Uiteraard moet men bij het bepalen van het planttijdstip ook rekening houden met het gebruikte teeltsysteem en de beschikbaarheid van plantmateriaal van het ras dat men wenst aan te planten. In een tunnel of serre kan men vroeger planten dan onder een regenkap, wegens het afwijkende teeltklimaat en groeiseizoen. Verder geven de resultaten de tendens weer dat vroege rassen, zoals Polka en Imara, wat het productieniveau betreft minder hard getroffen worden door laat planten dan late rassen zoals Kwanza en Sugana. Bij late rassen wordt het groeiseizoen door te laat planten te sterk gereduceerd, waardoor de productieresultaten sterk tegenvallen. Uiteraard zorgt later planten ook voor een later pluktijdstip. De mate waarop de plantdatum effect heeft op de eerste plukdatum en middenplukdatum hangt ook weer sterk samen met de aard (vroegheid) van het ras.

In deze proef werd enkel gekeken naar het effect van de factor plantdatum in het jaar van planten. Eventuele (positieve) beïnvloeding van het productieniveau in het volgende jaar door een mogelijk langere lengte van de overwinterde scheut werd niet meegenomen in deze proef.

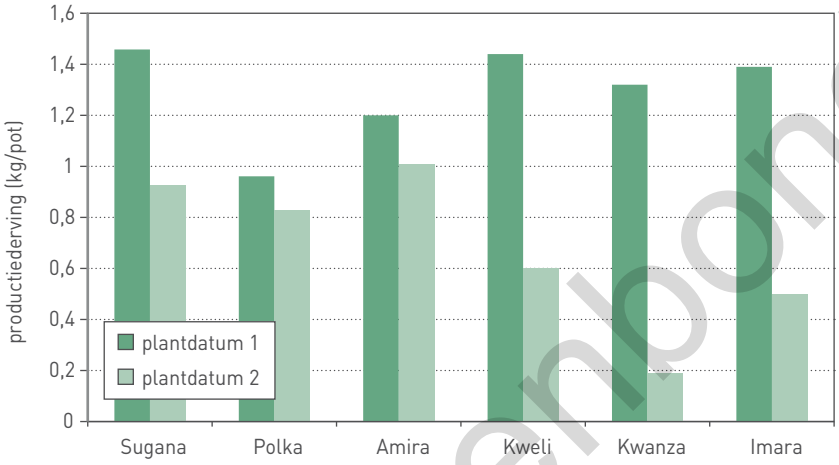

Figuur 1 Productie (kg/pot) van diverse herfstframbozenrassen bij 2 plantdata (2011) *- Bron: pcfruit*

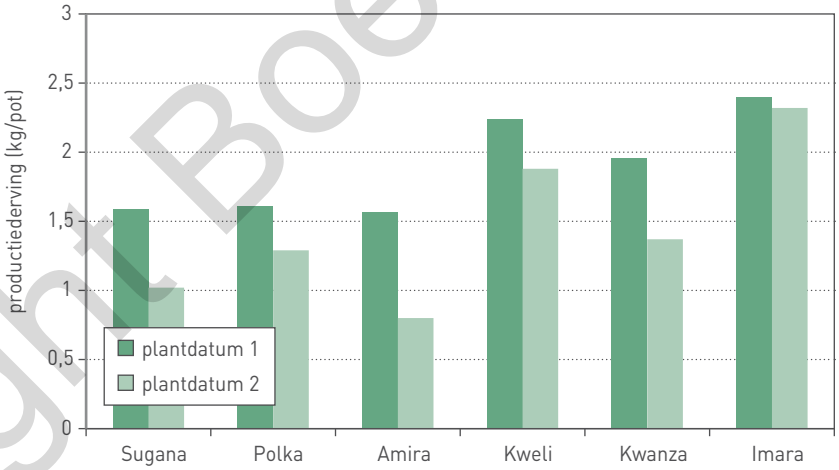

Figuur 2 Productie (kg/pot) van diverse herfstframbozenrassen bij 2 plantdata (2012) *- Bron: pcfruit*

Vroeg planten in de praktijk: seizoen 2013

De behaalde proefresultaten in combinatie met praktijkervaringen van telers zorgen ervoor dat plantenkwekers het plantmateriaal steeds vroeger beschikbaar stellen. Doordat de vermeerderingsbedrijven gebruik maken van verwarmde teeltbedden zijn de stekken al vroeg in het voorjaar beschikbaar. Het materiaal is dus vroeg in het voorjaar beschikbaar, maar hoe kunnen we vroeg planten nu goed integreren in de teeltpraktijk? Vroeg willen planten is één zaak, maar het weer moet dit uiteraard toelaten. Het koude voorjaar van 2013 is een mooi voorbeeld van hoe de intentie tot vroeg planten door

Copyright Boerenbond

de weersomstandigheden kan genekt worden. De te koude weersomstandigheden hadden tot gevolg dat men ofwel binnen moest planten ofwel de planten buiten onder afscherming (vliesdoek of dergelijke) moest opplanten. Op de proeftuin kozen we voor vooropkweek in een verwarmde serre die we sowieso voor andere proeven in gebruik hadden. De planten werden (als tussenteelt als het ware) tussen andere rijen in gezet. Vanaf het moment van planten (eind maart) tot begin juni werden de planten op een dergelijke manier voorgeteeld (zie foto). De productie van de planten liep dus geen vertraging op door het koude voorjaar. Natuurlijk vergt een dergelijke manier van werken toch wel wat aanpassingen in de teelt. Ten eerste moeten de planten afgehard worden als ze naar buiten verhuizen. Een plant die binnen wordt opgekweekt is immers aan een ander klimaat gewoon dan de omstandigheden buiten. Een juiste inschatting en afharding bij het verhuizen van de plant naar de uiteindelijke teeltplaats is uiterst belangrijk om geen teeltschade op te lopen. De zorgvuldig opgebouwde voorsprong door het vooropkweken kan immers snel tenietgedaan worden door een verkeerde aanpak bij het afharden. Een ander aandachtspunt is het extra werk. De planten moeten meer verplaatst worden en bij het verhuizen naar de uiteindelijke teeltplaats moet men voorzichtig werken om geen takken te beschadigen. Dat heeft ook impact op de werksnelheid.

Tijdens het koude voorjaar van 2013 werden de herfstframbozen vooropgekweekt in een verwarmde kas, tussen andere planten.

Vooropkweek in 2014

In 2013 werd niet gekwantificeerd welke invloed de vooropkweek had. Van die rassen was er geen getuigengroep beschikbaar zonder vooropkweek. De teelttechnische proeven in 2014 zullen duidelijkheid moeten brengen welke meerwaarde vooropkweek kan brengen op het gebied van productie en vroegheid, door een vergelijking te maken tussen planten die vooropgekweekt werden (geplant op 1 maart) en planten die zonder vooropkweek geplant worden (circa 1 april). Uiteraard zijn de weersomstandigheden tijdens het uitvoeren van de proef onvoorspelbaar. Dergelijke proeven zullen steeds voor een groot deel beïnvloed worden door de weersomstandigheden van het voorjaar. Bij een warm en vroeg voorjaar zal het resultaat dus logischerwijs anders zijn dan bij een koud voorjaar zoals in 2013. Maar uiteraard is dit ook de problematiek waar de teler mee kampt: de onvoorspelbaarheid van de weersomstandigheden en de nood om toch al beslissingen te nemen. Kortom, de hele problematiek wordt in 2014 verder opgevolgd en de resultaten en het verloop van de proef worden vast en zeker weergegeven tijdens de rondgangen op de proeftuin. ■

Voor meer informatie kan je terecht op www.pcfruit.be.

Copyright Boerenbond